APULAISOIKEUSKANSLERI

Keski-Suomen käräjäoikeuden laamanni

Poissa olevalle vastaajalle tuomittu rangaistus

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastuksessa on kiinnitetty huomiota Keski-Suomen käräjäoikeuden 11.3.2020 antamaan tuomioon 20/110522 asiassa R 19/1751. Sen mukaan asian käsittelystä poissa ollut vastaaja on tuomittu tuomiolauselmasta ilmenevistä rikoksista sekä täytäntöönpantavaksi määrätystä ehdollisesta rangaistuksesta neljän kuukauden vankeusrangaistukseen. Vastaaja ei ollut toimittanut suostumusta sille, että asia voitiin ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta.

Syyttäjä oli valittanut asiasta Vaasan hovioikeuteen, joka oli 23.6.2020 antamallaan päätöksellä 20/122467 (R 20/427) palauttanut asian käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi.

SELVITYS

Käräjäoikeuden puheenjohtajana toiminut käräjätuomari on 27.10.2021 antanut häneltä pyytämäni selvityksen ja käräjäoikeuden laamanni 4.11.2021 lausunnon.

Käräjätuomarin selvityksen mukaan kyse oli ollut yhdistetyistä jutuista R 19/1751 ja R19/2846, jotka oli alun perin jaettu kahdelle eri käräjätuomarille. Asioita oli yritetty käsitellä kirjallisessa menettelyssä, mutta vastaaja ei ollut antanut tähän suostumustaan. Asiat oli siten samalla haastettu syyttäjävapaalle päivälle 11.3.2020 ja yhdistetty. Käräjätuomari oli käsitellyt ne tuolloin.

Käräjätuomari oli aloittaessaan pääkäsittelyn ja julistaessaan tuomion luottanut sihteeriltä saamaansa tietoon siitä, että haastamiset ja suostumus olivat kunnossa. Tuomiota kirjoittaessaan käräjätuomari oli kuitenkin havainnut, ettei vastaaja ollut antanut suostumustaan poissaolokäsittelyyn ja siten yli kolmen kuukauden tuomitsemiseen. Käräjätuomari oli ilmoittanut tästä puutteesta välittömästi syyttäjälle ja pyytänyt syyttäjää ryhtymään toimiin. Syyttäjä oli ilmoittanut tyytymättömyyttä ja toimittanut valituksen, jonka liitteenä käräjätuomari oli toimittanut oma-aloitteisesti lausuman hovioikeudelle.

Selvityksen mukaan kyse oli ollut niin sanotuista yhden kosketuksen periaatteella käsiteltävistä jutuista, jotka haastetaan samalla ensisijaisesti kirjalliseen menettelyyn ja toissijaisesti istuntoon, mikäli suostumusta kirjalliseen menettelyyn ei saada. Käräjätuomari, jolle juttu jaetaan kirjalliseen menettelyyn, on varsin todennäköisesti eri kuin syyttäjävapaan istuva käräjätuomari. Tämä merkitsee sitä, että sekä asiaa ensimmäiseksi valmistelleen, että istuneen käräjätuomarin tulee riittävällä huolellisuudella varmistua haastamisen uhista, suostumuksista ja tiedoksiannoista. Käräjätuomari oli tapauksen jälkeen kiinnittänyt erityistä huomiota pääkäsittelyn edellytysten tutkimiseen tarkistamalla henkilökohtaisesti haastamiset ja suostumukset.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut, että heti virheensä havaittuaan käräjätuomari oli toiminut asianmukaisesti ja nopeasti, mikä oli minimoinut potentiaaliset vahingot. Tuomio ei ollut jäänyt lainvoimaiseksi vaan oli edennyt hovioikeuteen. Käräjätuomari oli selvityksessään avoimesti myöntänyt virheensä ja olevansa siitä yksin vastuussa, vaikka rikosasioissa työparityöskentely käräjätuomarin ja käräjäsihteerin kesken on tiivistä. Lisäksi käräjäoikeuden laamanni on katsonut velvollisuudekseen tuoda esille käräjäoikeuden henkilöstön kuormittumisen muun ohella henkilöstöresurssien vähäisyyden vuoksi, mikä ei laamannin näkemyksen mukaan voinut olla heijastumatta työssä jaksamiseen ja siitä suoriutumiseen.

RATKAISU

Arviointi

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vastaajaa ei voida tuomita rangaistukseen, ellei häntä ole henkilökohtaisesti kuultu tai häntä ole edustanut oikeudenkäyntiasiamies pääkäsittelyssä.

Luvun 11 §:n 1 momentin mukaan sen estämättä, mitä mainitussa 3 §:ssä säädetään, asia voidaan tutkia ja ratkaista vastaajan poissaolosta huolimatta, jos hänen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen ja hänet on sellaisella uhalla kutsuttu tuomioistuimeen. Tällöin voidaan tuomita rikesakko, sakkorangaistus tai enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus ja enintään 10 000 euron suuruinen menettämisseuraamus.

Edelleen luvun 12 §:n mukaan sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, asia voidaan tutkia ja ratkaista vastaajan suostumuksella hänen poissaolostaan huolimatta, jos hänet on sellaisella uhalla kutsuttu tuomioistuimeen ja hänen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen. Rangaistukseksi ei tällöin voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta.

Kyse oli ollut yhdistetyistä jutuista R 19/1751 ja R 19/2846, joihin vastaaja oli nähtävilläni olevan asiakirja-aineiston perusteella haastettu oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 11 §:n 1 momentin mukaisesti (R 19/1751) ja 12 §:n mukaisesti (R 19/2846). Näin ollen käräjäoikeus ei olisi voinut asioiden yhdistämisen jälkeen tutkia ja ratkaista asiaa ilman vastaajan suostumusta.

Asiassa saadun selvityksen ja nähtävilläni olleen hovioikeuden päätöksen (20/122467) mukaan vastaaja ei ollut ollut läsnä käräjäoikeuden pääkäsittelyssä eikä ollut antanut suostumustaan asian ratkaisemiseen poissaolostaan huolimatta. Hovioikeuden mukaan asiassa oli tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, jonka vuoksi asia oli palautettu käräjäoikeuteen.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:ssä tuomarilta edellytetään virkatoimissaan huolellisuutta.

Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tutkiessaan ja ratkaistessaan asian ilman vastaajan suostumusta tämän poissaolosta huolimatta, toisin kuin haasteessa vastaajalle oli ilmoitettu.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari on menetellyt oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 12 §:n vastaisesti tutkiessaan ja ratkaistessaan asian ilman vastaajan suostumusta tämän poissaolosta huolimatta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menettelystään.

Pyydän saattamaan ratkaisuni käräjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi Vaasan hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri Pia Tulkki-Ansinn